

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI ELM VƏ TƏHSİL NAZİRLİYİ
LƏNKƏRAN DÖVLƏT UNIVERSİTETİ**

«Təsdiq edirəm»

Tədris məsələləri

üzrə prorektor v.i.e:

dos. Zaur Məmmədov

"12" 09 2025-ci il

FƏNN SİLLABUSU

İxtisasın şifri və adı: 7001001- Pedaqogika

İxtisaslaşma: Tarixin tədrisi

Fakültə: Tarix- coğrafiya incəsənət

Kafedra: Tarix və onun tədrisi metodikası

I Fənn haqqında məlumat

Fənnin adı: Tarixin tədrisi metodikasının tarixi və metodologiyası

İşçi proqram LDU-nun Tarix və onun tədrisi metodikası kafedrasının 14.09.2023-ci il qərarı ilə təsdiq edilmişdir (protokol №1)

Kodu: MİF-B01.02

Tədris ili: I (2025-2026) Semestr: I

Tədris yükü: Cəmi 180 saat. Auditoriya saati - 30 saat; (15 saat mühazirə, 15 saat seminar.)

Təhsilalma forması: Əyani

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit sayı: 6 kredit

II Müəllim haqqında məlumat:

Adı, soyadı, elmi dərəcəsi: dos. İmanlı Asif Abdulağa oğlu

Kafedranın ünvanı: Lənkəran ş., Ə.Məmmədov küçəsi, 21, 2 saylı tədris korpusu

Məsləhət günləri və saati: III-IV günlər saat 12⁰⁰-13⁰⁰

E-mail ünvanı: asif.imanli1974@mail.ru

III Təvsiyə olunan dərslik, dərs vəsaiti və metodik vəsaitlər:

Əsas ədəbiyyat

1.İsgəndərov A. C., Məmmədov A. B., Qasımov. Ş. M. Tarix və onun metodologiyası. Bakı: ADMIU, 2024. 309 s.

2. Məmmədova M. S. Tarixin tədrisinin aktual problemləri. Dərs vəsaiti. Bakı, «Bakı Universiteti nəşriyyatı», 2015, 112 s.

3. Məmmədova Ş. Tarixin nəzəri problemləri. Mənbəşünaslığa giriş. Bakı, 2008. 220 s.

4.Mübariz Əmirov. Tam orta məktəbdə tarixin fəal interaktiv təlimi metodikası (Ali məktəbin tarix fakültəsi tələbələri üçün dərs vəsaiti. Bakı, 2011.

5.Tarixin tədrisində müasir üsullar. (Sənədlər, tövsiyələr, nümunələr) Bakı, 2000.

6.Vagin A. Orta məktəblərdə tarixin tədrisi metodikası. Bakı, 1973.

Əlavə ədəbiyyat

7.Потапова, Наталья Владимировна. Теория и методология истории учебно-методическое пособие / Н. В. Потапова. Южно-Сахалинск: СахГУ, 2021. – 280 с. –Мартюшов Л.Н.

8.Мартюшов. Основы теории и методологии истории. Урал. гос. пед. ун-т. Екатеринбург, 2016, 182 с.

9.Алексеев В. В., Крадин Н. Н., Коротаев А. В., Гринин. Л. Е., Теория и методология истории: учебник для вузов. Волгоград: Учитель, 2014. – 504 с.

IV Prerekvizitlər: Bu fənnin tədrisindən öncə başqa fənlərin də tədris olunmasına zərurət yoxdur.

V Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxta başqa fənlərin də tədris olunmasına zərurət yoxdur.

VI Fənnin təsviri və məqsədi: Tarixin tədrisi metodikasının tarixi və metodologiyası fənninin tədrisi prosesində fənninin predmet və vəzifələrini, Tarixin tədrisi metodikasının tarixi və metodologiyası fənninin nəzəri problemlərini, tarixin metodoloji problemlərini, tarixdə sivilizasiyalar nəzəriyyəsi, tarixin tədrisi metodikasının tarixi və metodologiyasında mənbəşünaslıq probleminin rolunu öyrənən elmdir. Tarixin tədrisi metodikasının tarixi və metodologiyası fənninin əsas məqsədi tarixin tədrisi metodikasının tarixini və metodologiyasını yeni elmi nəaliyyətlərin köməyi ilə tələbələrə öyrətməkdir

VII Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII Qiymətləndirmə: Tələbələrə biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar dərslərində fəaliyyətinə görə və 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə. İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir.

Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzərə alınır.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal- tələbə keçilmiş material dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəfidir.
- 9 bal-tələbə keçilmiş material tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açə bilir.
- 8 bal-tələbə cavabında ümumi xarakterli bezi qüsurlara yol verir;
- 7 bal- tələbə keçilmiş material başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bezi məsələləri əsaslandırə bilmir
- 6 bal- tələbənin cavabı əsasən düzgündür.
- 5 bal-tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.
- 4 bal- tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bezi səhvlərə yol verir;
- 3 bal- tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırə bilmir;
- 1-2 bal- tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.
- 0 bal- suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladıqı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladıqı bala əlavə olunmur.

Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

№	Bal	Qiymət	
		Sözlə	Hərflə
1.	91-100	əla	A
2.	81-90	çox yaxşı	B
3.	71-80	yaxşı	C
4.	61-70	kafi	D
5.	51-60	qənaətbəxş	E
6.	50 və ondan aşağı	qeyri-kafi	F

IX. Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Universitetin daxili nizam – intizam qaydalarını pozduqda onun haqqında əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir göröləcək.

X. Təqvim-mövzu planı: 15 saat müəzire, 15 saat seminar

№	Keçirilən müəzire və seminar mövzuların məzmunu	Müh	Sem
1.	Mühəzire: I. "Tarixin tədrisi metodikasının tarixi və metodologiyası" fənninin predmeti və vəzifələri. Plan: 1. Tarixin tədrisi metodikasının tarixi və metodologiyası fənninin predmeti. 2. Tarixin bir elm kimi predmeti. 3. Tarix elminin metodologiyası. 4. Tarixin tədrisi metodikasının tarixi və metodologiyası fənninin elmi-tədqiqat metodldrı. 5. Tarixin təlimi metodikasının başqa elmlərlə əlaqəsi və təlimin komponentləri. Ədəbiyyat və mənbə: [1,2,3,4,5.]	2	2
2.	Mühəzire: II. Tarixin metodoloji problemləri. Plan: 1. Tarix elminin metodoloji problemlərinin mənşəyi. 2. Tarixi idrak və onun xüsusiyyətləri. 3. Tarixi idrakda tarixi mənbələrin rolu. 4. Tarixi idrakın prinsipləri. Ədəbiyyat və mənbə: [1,2,3,5,6.]	2	2
3.	Mühəzire: III. Tarixi dinamika və onun tipləri. Plan: 1. Tarixi dinamika və onun tipləri. 2. Tsikllik anlayışı. 3. Tarixi tədqiqatlarda riyazi metodlar. 4. Tarixi tədqiqatların növləri və strukturu. Ədəbiyyat və mənbə: [1,2,3,5,6.]	2	2

4.	Mühazirə: IV. Tarixdə hərəkətverici qüvvələr. Determinizm. Plan: 1. Tarixdə hərəkətverici qüvvələr. 2. İqtisadi determinizm. 3. Coğrafi determinizm. 4. Demografik determinizm. 5. Psixoloji determinizm. 6. Texniki determinizm. Ədəbiyyat və mənbə: [1,2,3,5.]		
5.	Mühazirə: V. Tarixi fakt, tarix elmi, dövrləşmə və anlayışlar. Plan: 1. Tarixi fakt və onun tarix elmindəki əhəmiyyəti. 2. Tarix və zaman. 3. Dövrləşdirmə problemi. 4. Tarix elmində anlayışlar. 5. Tarix elmində terminlər. Ədəbiyyat və mənbə: [1,2,3,5,6]	2	2
6.	Mühazirə: VI. Mənbəşünaslıq metodologiyası: mənbələrin tarixi tənqidi. Plan: 1. Mənbələrin tarixi tənqidi anlayışı. 2. Tarixi tənqidin mərhələləri. 3. Tarixi həqiqətin təhrifi və onun bərpa edilməsi üsulları. 4. Tarixi təhriflərin aradan qaldırılması metodları. 5. Statistik mənbələrin təhlili. 6. Parlament və diplomatik sənədlərin təhlili. Ədəbiyyat və mənbə: [1,2,3,5,6.]	2	2
7.	Mühazirə: VII. Tarixi tədqiqatın əsas metodları. Plan: 1. Narrativ (təsviri-hekayəvi) və tarixi (tarixi-genetik) metodlar. 2. Müqayisəli və tipoloji metodlar. 3. Oxşarlıq və struktur metodlar. Ədəbiyyat və mənbə: [1,2,3,5,6.]	2	2
8.	Mühazirə: VIII. Tarixi tədqiqatın mərhələləri və strukturu. Plan: 1. Mövzunun seçilməsi və bibliografiyanın tərtib edilməsi. 2. Ədəbiyyatların öyrənilməsi və mənbələrdən materialların çıxarılması. Ədəbiyyat və mənbə: [1,2,3,5,6.]	1	1

XI. Fənn üzrə tələblər, tapşırıqlar:

Tarixin tədrisi metodikasının tarixi və metodologiyası fənninin tədrisi prosesində fənninin predmet və vəzifələri, və fənninin nəzəri problemləri, tarixin metodoloji problemləri, tarixdə sivilizasiyalar nəzəriyyəsi və global mədəniyyətlərarası qarşılıqlı əlaqələri, tarixin tədrisi metodikasının tarixi və metodologiyasında mənbəşünaslıq problemi öyrənməlidir. Tarixin tədrisi metodikasının tarixi və metodologiyası fənninin əsas məqsədi fənnin yeni elmi nəaliyyətləri təhlil olunmalı və problemin mövzularının təqdimatı hazırlanmalıdır.

XII Fənn üzrə təlimin nəticələri:

- Tarixin tədrisi metodikasının tarixi və metodologiyası fənninin predmet və vəzifələri, sosial funksiyalarını öyrənir;
- Tarixin tədrisi metodikasının tarixi və metodologiyası fənninin nəzəri problemlərini tədqiq edir;
- Tarixin metodoloji problemlərinin rolunu dəyərləndirir;
- Tarixdə sivilizasiyalar nəzəriyyəsi və global mədəniyyətlərarası qarşılıqlı əlaqələrini təhlil edir;
- Tarixin tədrisi metodikasının tarixi və metodologiyasında mənbəşünaslıq problemi əsaslandırır.

XIII Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XIV Kollektiv sualları:

I Kollektiv sualları:

1. Tarixin tədrisi metodikasının tarixi və metodologiyası fənninin predmeti.
2. Tarixin bir elm kimi predmeti.
3. Tarix elminin metodologiyası.
4. Tarixin tədrisi metodikasının tarixi və metodologiyası fənninin elmi-tədqiqat metodları.
5. Tarixin təlimi metodikasının başqa elmlərlə əlaqəsi və təlimin komponentləri.
6. Tarix elminin metodoloji problemlərinin mənşəyi.
7. Tarixi idrak və onun xüsusiyyətləri.

8. Tarixi idrakda tarixi mənbələrin rolu.

9. Tarixi idrakın prinsipləri.

10. Tarixi dinamika və onun tipləri.

II Kollektivium sualları:

1. Tarixi tsikllik anlayışı.

2. Tarixi tədqiqatlarda riyazi metodlar.

3. Tarixi tədqiqatların növləri və strukturu.

4. Tarixdə hərəkətverici qüvvələr.

5. İqtisadi determinizm.

6. Coğrafi determinizm.

7. Demografik determinizm.

8. Psixoloji determinizm.

9. Texniki determinizm.

10. Tarixi fakt və onun tarix elmindəki əhəmiyyəti.

XV İmtahan sualları:

1. Tarixin tədrisi metodikasının tarixi və metodologiyası fənninin predmeti.

2. Tarixin bir elm kimi predmeti.

3. Tarix elminin metodologiyası.

4. Tarixin tədrisi metodikasının tarixi və metodologiyası fənninin elmi-tədqiqat metodları.

5. Tarixin təlimi metodikasının başqa elmlərlə əlaqəsi və təlimin komponentləri.

6. Tarix elminin metodoloji problemlərinin mənşəyi.

7. Tarixi idrak və onun xüsusiyyətləri.

8. Tarixi idrakda tarixi mənbələrin rolu.

9. Tarixi idrakın prinsipləri.

10. Tarixi dinamika və onun tipləri.

11. Tarixi tsikllik anlayışı.

12. Tarixi tədqiqatlarda riyazi metodlar.

13. Tarixi tədqiqatların növləri və strukturu.

14. Tarixdə hərəkətverici qüvvələr.

15. İqtisadi determinizm.

16. Coğrafi determinizm.

17. Demografik determinizm.

18. Psixoloji determinizm.

19. Texniki determinizm.

20. Tarixi fakt və onun tarix elmindəki əhəmiyyəti.

21. Tarix və zaman.

22. Dövrləşdirmə problemi.

23. Tarix elmində anlayışlar.

24. Tarix elmində terminlər.

25. Mənbələrin tarixi tənqidi anlayışı.

26. Tarixi tənqidin mərhələləri.

27. Tarixi həqiqətin təhrifi və onun bərpa edilməsi üsulları.

28. Tarixi təhriflərin aradan qaldırılması metodları.

29. Statistik mənbələrin təhlili.

30. Parlament və diplomatik sənədlərin təhlili.

31. Narrativ (təsviri-hekayəvi) və tarixi (tarixi-genetik) metodlar.

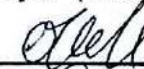
32. Müqayisəli və tipoloji metodlar.

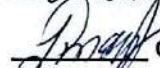
33. Oxşarlıq və struktur metodlar.

34. Mövzunun seçilməsi və bibliografiyanın tərtib edilməsi.

35. Ədəbiyyatların öyrənilməsi və mənbələrdən materialların çıxarılması.

Tarixin tədrisi metodikasının tarixi və metodologiyası fənninin sillabusu Tarixin tədrisi ixtisaslaşması (proqramı) üzrə tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir. Sillabus "Tarix və onun tədrisi metodikası" kafedrasında müzakirə edilərək, təsdiq edilmişdir (12 sentyabr 2025-ci il, protokol № 1).

Kafedra müdiri : dos. K.F. Mahmudov

Fənn müəllimi : dos. A.A. İmanlı